NIEUW VERSCHENEN WERKEN

A. Arakelian: INDUSTRIAL MANAGEMENT IN THE USSR. (Transl. by E. L. Raymond). Public Affairs Press, Washington D.C. 1950, 168 blz.

door Prof. Dr J. L. Mey

Een boek, dat de nieuwsgierigheid zal prikkelen van allen, die bij het organisatieprobleem betrokken zijn of daarin belang stellen, een boek, dat velen van hen zal teleurstellen, maar ook hen in waarschijnlijk niet geringere mate zal geruststellen.

De auteur heeft zijn stof over de volgende hoofdstukken verdeeld:

Introduction:

I. Forms of Management in Capitalist Industry
II. Development of the Forms of Management for Soviet Industry
III. Basic Principles of the Management of Socialist Industry
IV. The Organization and Structure of Soviet State and Cooperative Industry
V. The Administration of a Socialist Enterprise
VI. The Conversion to Peacetime Construction and the Tasks of Administering Production
VII. Participation of Party and Trade Union Organization in the Management of Industrial Production.

De bespreking van leiding en organisatievormen in de kapitalistische maatschappij wordt ingeleid met een uiteenzetting van de meest belangrijke kenmerken daarvan. Men krijgt geen hoge dunk van schrijvers economische scholing als men constateert, dat die uiteenzetting rechtstreeks is overgenomen uit het thans reeds meer dan een halve eeuw oude werk van Tugan Baranowsky: Theorie und Geschichte der Handelskrisen Englands.

Ook de beschrijving van het beheer van aandelenmaatschappijen en monopolistische combinaties, welke daarop volgt, getuigt van weinig diepgaande kennis dier instellingen.

Het tweede hoofdstuk geeft in hoofdzaak een beschrijving van de organisatievormen van de USSR van 1917 tot aan het einde van de tweede wereldoorlog (hier genoemd: Great Fatherland War). Ook dit hoofdstuk wordt ingeleid met een vermelding van de characteristika van de productie in het Soviet-stelsel, waarvan de voornaamste blijkt te zijn, dat er een nieuw probleem van beheer ontstaat: „The necessity arises to coordinate various work not only on the scale of the individual enterprise, but on the scale of all socialist production".

Het feit, dat alle arbeid het openbaar belang dient, geeft een deugdelijke basis voor wetenschappelijke organisatie en wetenschappelijk beheer, verzekert een zuivere calculatie en een rationeel gebruik der productiemiddelen. Een bewijs voor deze stelling schijnt niet nodig, slechts een vermelding van hetgeen Marx schreef op dit stuk blijkt voldoende. Men kan overigens bij herhaling constateren, dat citaten van Marx, Lenin en „Comrade" Stalin door de schrijver worden gehanteerd als bewijs en in belangrijke mate ook als rechtvaardiging.

De fundamentele beginselen van leiding in de socialistische voortbrenging worden volgens de schrijver gerealiseerd in wat hij noemt: the production territorial system of industrial management. Arakelian stelt dit systeem tegenover de lineaire en functionele stelsels, die hij kenmerkend voor en passend in de kapitalistische economie acht.

Het „production territorial system" blijkt intussen, zoals gemakkelijk te zien is uit het principe-schema op blz. 86 en de meer uitgewerkte schemata op blz. 128, 133 en 134, niets anders te zijn dan de ons welbekende *staforganisatie*, een vorm van organisatie van en verbijzondering in de leiding, die vele jaren ouder is dan de USSR.

In het pleidooi voor eenheid van leiding (unity of management) zijn evenmin nieuwe geluiden te horen. De argumenten voor deze eenheid zijn door Limperg bondiger geformuleerd, terwijl bovendien het begrip scherper door hem is geanalyseerd dan hier gebeurt.

Men kan zelfs vragen of hier de eis van eenheid niet wordt overdreven, althans verder gedreven, dan noodzakelijk is. Immers voor het bereiken van die eenheid is „subordinating the will of all worker personnel to the will of one director" zeker niet immer nodig, zelfs niet wenselijk.

Vele eisen en methoden worden in dit boek als socialistisch aangeduid, die in wezen verworvenheden zijn van de in West-Europa en de Verenigde Staten ontwikkelde bedrijfshuishoudkunde en organisatieleer. Dit geldt ook voor selectie-, en promotiesystemen, budget-contrôle, kostprijsberekening e.d. Nieuw is alleen de opvatting, dat dit alles eerst in een gesocialiseerde voortbrenging te pas zou komen. Nieuw is ook de motivering

van de voor bevordering blijkbaar geldende eis van inzicht in de Marxistisch-Leninistische doctrines: de leider „must be able to predict and this is possible only on the basis of a knowledge of the laws of social development".

Bevat het hier gereleveerde niets dat niet buiten de USSR — en dan vaak breder en dieper — werd bestudeerd en ontwikkeld, nieuwe vraagstukken ontstaan door de coördinatie van de bedrijvigheid in de verschillende bedrijven. Nieuw althans in zoverre dat men in de USSR de verwezenlijking van algemene voor het gehele land geldende doelstellingen kan *afdwingen,* terwijl de bereiking ervan in de vrije economie slechts door adequate maatregelen kan worden *bevorderd.*

Niettemin is de oplossing van deze coördinatie betrekkelijk eenvoudig: „On the basis of directives from the Party and the Government the Soviet State Planning Commission (Gosplan) drafts uniform national economic plans for the branches of economy and regions and presents the plans to the Council of Ministers for confirmation". Deze laatsten zijn ieder verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan voor dat gedeelte, dat op de bedrijfstak, welke onder hun supervisie staat, betrekking heeft. Eenvoudigheid kan hier worden verkregen, omdat niet de behoeften van de leden der volksgemeenschap, maar de partijdirectieven doorslaggevend zijn. Op dit gebied is het Soviet-organisatiestelsel voor een maatschappij, die een zekere mate van individuele economische vrijheid wil handhaven en niet tot wat Mises weleens heeft genoemd „Kazernesocialismus" overgaan, weinig instructief.

Voor de organisatie in de bedrijfshuishouding, ook voor die in het concern, biedt het toegepaste stelsel der „production territorial management" geen enkele oplossing, die niet reeds tevoren in het algemeen in het kader der staforganisatie in de zgn. kapitalistische maatschappij werd toegepast. Integendeel krijgt men de indruk, dat in de USSR het organisatieprobleem in de bedrijfshuishouding geen andere dan ons reeds overbekende oplossingen vond.

Tenslotte geeft het werk van Arakelian de voor ons leerzame indruk, dat er van enigerlei invloed van de individuele arbeiders in de leiding van de bedrijven geen sprake is. De massa heeft invloed als collectiviteit door de partij en op lager niveau door de vakorganisaties; de individuele werkers zijn hiervan volledig uitgesloten. Ontplooiing van de arbeider als mens biedt het stelsel dan ook niet.

RECTIFICATIE

Boekbespreking: PRODUCTIVITEITSVERHOGING DOOR DOELMATIGE ADMINISTRATIEVE EN COMMERCIELE ORGANISATIE, rapport samengesteld in opdracht van de Contactgroep Opvoering Productiviteit.

Men vestigt er van de zijde van de V.A.G.A. mijn aandacht op, dat Dr Stridiron lid is van de V.A.G.A. en niet van het N.I.v.A., zoals abusievelijk door mij vermeld in mijn boekaankondiging op blz. 87 van het Februari-nummer 1953. Gaarne voldoe ik aan het verzoek deze onjuistheid te corrigeren.

S. C. B.
